

El treball social

en el context de la crisi econòmica actual

I Laureano de la Cruz Miró

President del Col·legi Oficial de Treball Social de les Illes Balears

Parlar o fer referència al treball social sempre m'ha semblat un tema que imposa respecte, i encara més si la reflexió que es vol comparar amb la resta dels professionals del treball social es fa en un context de crisi social i econòmica que ens qüestiona tota l'estructura social actual a tots els nivells. També és oportú assenyalar que la nostra professió sempre ha tingut un component ideològic important, ja que la nostra tasca sempre implica anàlisi de la realitat social, una realitat de la qual el professional del treball social també és membre i que l'afecta en tots els sentits com a individu d'una determinada estructura social. Si no és així, no podem parlar de treball social en un sentit conceptual clar i delimitat.

Per fer referència a la crisi social i econòmica actual, hem de recordar les arrels d'una situació immediatament anterior que a les Illes Balears, i a Palma en particular, té unes característiques que la fan única. En el període anterior a la crisi, ens trobàvem en una estructura social en què la possibilitat de tenir una feina era a l'abast de la majoria de la població activa, i en què el sector turístic

(malgrat la queixa permanent dels empresaris del sector de l'hostaleria) incentivava la deserció del sistema educatiu superior, ja que la temptació dels doblers ràpids fan complicat que els adolescents i joves vulguin fer l'esforç d'estudiar quatre o cinc anys més. El consumisme com a praxi econòmica i com a filosofia de vida dóna una aparença de benestar social (exceptuant els exclosos socials que tota societat té) que la crisi ha esborrat ben aviat.

No podem obviar, dins l'activitat pròpia del treball social, tot el trauma emocional que ha suposat per a moltes persones perdre un lloc de feina, un negoci, l'habitatge..., i trobar-se de manera sobtada amb les mans buides i, el que és pitjor, sense indicis d'una sortida a curt termini. Això implica dedicar una part molt important de les nostres intervencions a recuperar l'autoestima de totes aquestes persones per evitar, entre altres problemes, que es paralizin a causa de la depressió, el baix moment emocional i la desorientació. Molt probablement tots tenim al voltant persones i exemples en aquesta situació.

L'impacte d'aquesta crisi ha posat en situació d'alt risc d'exclusió social persones que mai no havien imaginat haver d'acudir als serveis socials o a Càritas per sol·licitar ajuda econòmica per poder sobreviure o defensar el seu patrimoni. Els serveis socials i Càritas han vist com, mes rere mes, hi ha hagut un augment constant de sol·licituds per poder pagar una hipoteca, el lloguer, aliments, etc. Davant aquesta realitat, cal reflexionar i emprendre noves estratègies d'acció envers una realitat que és totalment nova.

Un dels principis fonamentals del treball social que cal recordar és que el recurs bàsic de què disposa un treballador social és la seva professionalitat: capacitat d'analitzar la realitat, intuïció, creativitat, habilitats socials, etc., tot això posat al servei dels individus i les entitats que lluiten en cos i ànima per donar una resposta àgil a persones i famílies en situació de precarietat. Per aquest motiu, el Col·legi Oficial de Treball Social de les Illes Balears (CODTS-IB) planteja la necessitat d'incrementar de manera significativa la quantitat de treballadors socials en les diverses administracions públiques i el suport a totes les ONG que continuen desenvolupant una feina constant a favor dels més desafavorits, i no sempre en les condicions més adequades.

Una altra via d'acció es basa a intensificar el treball social comunitari: fomentar l'associacionisme com a estratègia per satisfer moltes de les necessitats de manera directa o indirecta amb un treballador social que assumeix el rol de facilitador de processos produïts per la comunitat mateixa en una cerca constant de solucions viables per a la comunitat.

Crec que tots estarem d'acord si afirmam que un lloc de feina estable no és una solució en si mateixa, però sí que és el requisit indispensable per poder parlar de normalitzar qualsevol situació de precarietat i els problemes psicosocials associats. Per tant, tota estratègia

que tingui per objectiu que una persona disposi d'una font d'ingressos fiables ha de ser una línia prioritària en tota acció social: és fonamental que les administracions públiques fomentin i incentivin les empreses i les pimes perquè formalitzin o mantinguin els contractes de persones amb un perfil que les fan especialment vulnerables en un context de crisi. Una de les recomanacions que fan tots els experts és acudir a la xarxa social (amics, coneguts, companys, família, ...) com a mitjà per resoldre una situació d'atur, especialment si aquesta situació ha estat inesperada. Per això, una part essencial de la intervenció social radica a consolidar o restablir relacions socials amb aquesta xarxa social de referència. No vull cometre l'equivocació de caure en el reduccionisme quan esment la problemàtica laboral, però fem un exercici d'honestetat i claredat: una part significativa de la població en alt risc d'exclusió social hi està exclusivament per haver perdut el seu lloc de feina, i abans que apareguin problemàtiques associades, és necessari intervenir de manera àgil per restablir la situació: tornar a fer feina, amb tot el que implica de recuperar la normalitat i l'autoestima.

D'altra banda, també pertoca als professionals del treball social tenir un paper davant els diversos responsables de la *res publica*, mostrar una realitat social no sempre visible per impulsar més que mai una política social que realment sigui una política de protecció social: rendes mínimes dignes per afavorir la normalització de moltes famílies en alt risc d'exclusió social. No oblidem que a l'Estat espanyol s'ha produït un increment del 55% de demandes als serveis socials. Han augmentat en la mateixa proporció els pressuposts adreçats als serveis socials?

En conclusió: si qualsevol fenomen social és multicausal, també han de ser múltiples les estratègies per superar-lo. És un repte per a tota la societat.